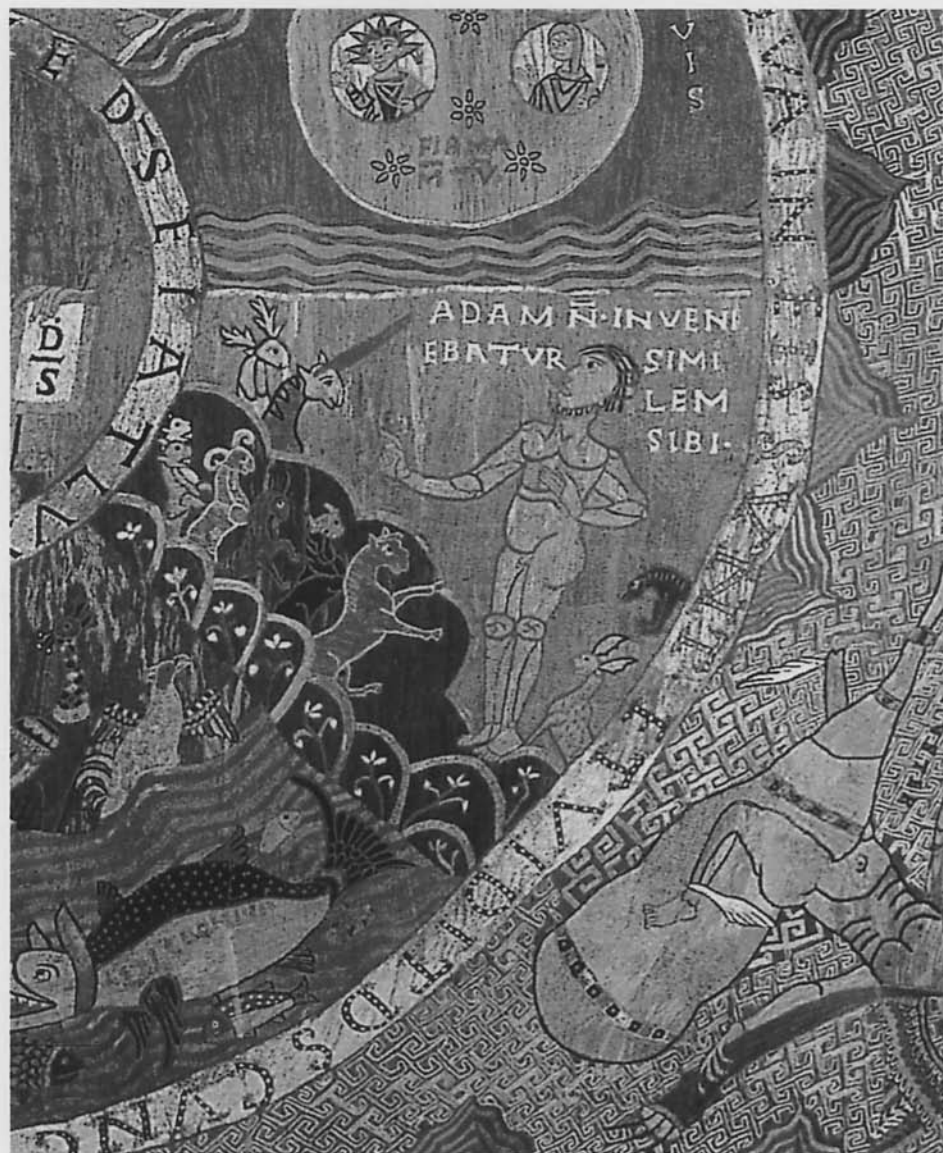

RESUMS
RESUMENES

XIII CONGRÉS NACIONAL D'HISTÒRIA DE LA VETERINÀRIA
XIII CONGRESO NACIONAL DE HISTORIA DE LA VETERINARIA
GIRONA, 18-20 OCTUBRE DE 2007

Tapis de la Creació (circa 1100) Fotografia: Josep M. Oliver

LA RACA OVINA D'AURA & CAMPAN: UNA RAÇA D'ORÍGENS INCERTS INSULARITZADA ALS PIRINEUS CENTRALS

Parés i Casanova, Pere-Miquel¹; Pérezgrovas, Raul²; Jordana, Jordi¹

1: Unitat de Ciència Animal, Departament de Ciència Animal i dels Aliments, Facultat de Veterinària, Universitat Autònoma de Barcelona, 08193-Bellaterra, Barcelona
ppares@campus.uoc.es

2: Laboratorio de Calidad de Lana del Instituto de Estudios Indígenas de la Universidad Autónoma de Chiapas, a San Cristóbal de Las Casas, Chiapas, México

La raza ovina d'aura & campan: una raza de orígenes inciertos insularizada en los pirineos centrales

Resumen

La raza ovina de Aura & Campan se localiza en los valles de Aura, Campan, Nistos y Nesteen los Pirineos Centrales. Su censo es de unos 4.000 individuos. En este trabajo presentamos por primera vez los resultados de un estudio de la lana realizado en esta raza. Los resultados obtenidos indican una marcada relación con la raza Merina, lo que contrasta marcadamente con los caracteres morfológicos de las razas vecinas, como la Baregeoise, Lourdesa, Castillonaise, Tarasconnaise, Vicdessos y Aranese. Más allá de estos resultados etnológicos, expresamos la necesidad de clarificar el origen histórico de esta raza, en base a investigaciones etimológicas y documentales.

The aura & campan sheep breed: an insularized breed of uncertain origin into central pyrenees

Summary

The Aura & Campan sheep breed is a local population found in the Aura, Campan, Nistos and Neste valleys, at the Central Pyrenees. Its census is about 4.000 individuals. In this paper we present for the first time the results of a study of wool of the breed. The obtained values indicate a close relationship of this breed to the Merino that contrasts strongly with the morphological traits of neighbour breeds, such as Baregeoise, Lourdesa, Castillonaise, Tarasconnaise, Vicdessos and Aranese. Beyond these strictly ethnological results, we put forward the need to clarify the historical origin of the breed, on the basis of etimological and documental researches.

INTRODUCCIÓ

La raça d'Aura & Campan és una raça ovina ben poc coneguda, àdhuc a la mateixa Franca. Arán (1909), Girard (1920) o Diffloth (1921), autors d'històriques obres etnològiques, per exemple, no l'esmenten. Probablement el seu feble cens (estimat en uns 4.000 exemplars) i restringida localització (valls d'Aura i Campan, Nistos i Neste, als Pirineus Centrals) l'han fet passar desapercebuda en molts estudis d'etnologia animal.

El que és cert és que és molt evident la seva poca semblança morfològica amb les races geogràficament veïnes, com són la Baregesa, Lordesa, Castillonese, Tarasconese, Vicdessos i

Aranesa. Estudis publicats per un dels autors (Parés 2007a i 2007b) posen de manifest aquesta separació del grup oví occità, al menys en el pla morfològic (figura 1).

MATERIAL I MÈTODES

Ran d'un estudi descriptiu de la raça ovina Aranesa, i per tal de realitzar un estudi de comparació, l'any 2007 es va fer un mostreig de llanes de races geogràficament properes a la Val d'Aran, i de la vessant pirinenca aquitànica: Baregesa, Lordesa, Castellonesa, Tarasconesa, Vicdessos, Aranesa i Aura & Campan. L'estudi de les llanes es va realitzar al *Laboratorio de Calidad de Lana del Instituto de Estudios Indígenas de la Universidad Autónoma de Chiapas*, a San Cristóbal de Las Casas, Chiapas, incloent tant investigacions macroscòpiques com microscòpiques (longitud i comptatge de les diferents menes de fibres, diàmetre, rendiment al desengreixat isoalcohòlic, etc.).

RESULTATS

L'Aura, en efecte, presenta una llana sempre blanca de metxes quadrades de $4,6 \pm 1,26$ cm, tancades, absència de fibres llargues-gruixudes i fibres *kemp*, rendiment al desengreixat isoalcohòlic baix i unes fibres de diàmetre fi. A la taula I mostrem els valors obtinguts en l'estudi de la raça, i comparació amb altres races de llana fina.

DISCUSSIÓ

Tot i que alguna monografia (com la cèlebre de Babo, del 2000) ja insinua una clara ascendència merina d'aquesta raça, i que uns recents articles (Parés, 2007a i 2007b) apunten la seva proximitat morfològica al grup merí, la sorpresa ha estat obtenir, en l'anàlisi de la llana, uns resultats sorprenentment uniformes i absolutament diferents dels obtinguts en altres races estudiades. Davant d'aquesta clara merinització conservada en una raça ovina en ple Pirineu, hom es planteja quins poden ser els seus orígens.

Evidentment, les antigues epizoòties descrites als Pirineus, com la d'estomatitis necrosant del 1731-1732, la de febre aftosa ("cocotte") del 1809-1813, la verola del 1746-1822, etc..... deurien provocar l'entrada de bestiar forani, per suplir el que havia mort. Però això hauria d'haver provocat una certa uniformització racial en els grups ovins geogràficament veïns. I no fou així (la Castellonesa, per exemple, no té gens de semblança amb la Baregesa).

Caldrien estudis per part d'especialistes en aquesta línia: en el pla documental, i també en el pla lingüístic. Hi ha la possibilitat que la raça sigui el record viu de la població "cagot" que està documentada en diverses àrees dels Pirineus des del segle X, veritables "pàries" a la societat del moment? Segons aquesta hipòtesi, podríem considerar que aquests derrotats (fossin templers amb lepra, sarraïns derrotats, albigesos...) haurien dut amb ells un tipus oví nord-africà, d'on provenien, amb distintius clarament merins. O potser simplement és un romanent dels merins que van passar pels Pirineus, quan la raça Merina surt d'Espanya (sobretot al darrer terç del segle XVIII, tot i que ja trobem, a mitjans del segle XV, ovins Merino transhumants als Pirineus). Sigui com sigui, també volem destacar que els desplaçaments pecuaris, a l'estat espanyol, han estat tradicionalment limitats a la transhumància mestenya i al patrimoni viari, i potser no s'ha donat gaire importància al que haguessin pogut representar els intercanvis genètics.

Futures investigacions en el pla genètic, mitjançant ADN mitocondrial, que s'han de fer a la Facultat de Veterinària de la UAB, ens permetrà establir les possibles relacions amb altres races ovines.

BIBLIOGRAFIA

- Arbiza, S.I.; Lucas, J. De, 1997. *Lana, Producción y Características*. Univ. Autónoma del Estado de México. México
- Babo, D., 2000. *Races ovines et caprines françaises*. Paris: France Agricole
- Ensminger, M.E., 1970. *Sheep and Wool Science*. The Interstate Printers & Publishers, Inc. Illinois
- Ferrando, A.; Parés, P.M.; Marmi J.; Avellanet, R.; Jordana, J., 2007. Estudio de la diversidad y relaciones genéticas entre cinco razas ovinas del Pirineo Oriental. *ITEA*, Volumen Extra Núm. 28: 516-518
- García, P., Sánchez, J.M. (eds), 1996. *Contribución a la historia de la trashumancia en España*. Série Estudios 44. MAPA. Madrid
- Mueller, J.P., Duga, L., Giraudo, C., Bidinost, F., 2001. Calidad de vellones en una majada Merino de la Patagonia. *Rev. de Investigs. Agropecuarias* 30: 101-113
- Onions, W.J., 1962. *Wool. An Introduction to its Properties, Varieties, Uses and Production*. Ernest Benn Ltd. Londres
- Parés, P.M., 2007a. Estudio comparativo entre diversas razas ovinas pirenaicas a partir del análisis de caracteres morfológicos. *REDVET* VII(04): 1-13
- Parés, P.M., 2007b. Relaciones filogenéticas entre razas ovinas pirenaicas a partir del análisis de caracteres morfológicos. *Veterinaria Mexico* 7(7) 2
- Quemener, Y, 2002. Panorama général de l'évolution des races ovines en France. *Publications Hors-série de la Société d'Ethnozootecnie*. Société d'Ethnozootecnie. Clermont-Ferrand
- Rojas, A.L., Perezgrovas, R., Rodríguez, G., Russo-Almeida, P., Anzola, H., 2005. Caracterización Macro y Microscópica de la Lana en Ovinos Autóctonos Iberoamericanos de Vellón Blanco. *Arch. Zootec.* 54: 477-483
- Sánchez-Belda, A., 1986. *Merinos precoces y razas afines en España*. Gráficas Valencia. Madrid
- Vallat, F., 2000. *Les Épizooties en France de 1700 à 1850*. Histoire et Sociétés Rurales 14: 67-104
- Wuliji, T., D; Odds, K.G., L.; Andrews, , R.N., Turner, P.R., 1999. Response to selection for ultrafine Merino sheep in New Zealand: I. Wool production and wool characteristics of ultrafine fibre diameter selected and control Merino year-lings. *Livest. Prod. Sci.* 58:33-44

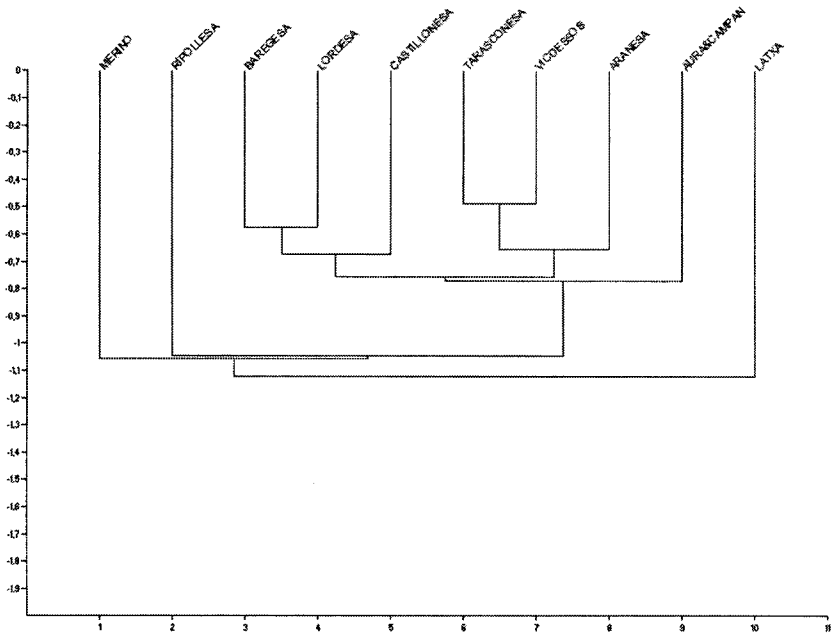

Figura 1. Dendrograma obtingut a partir de caràcters morfològics

Característica	Aura &Campan	Merino	Corriedale
Rendiment al rentat alcohòlic (%)	64,4	62,1	55
Ondulacions per cm	6,4	6,7	6,5
Longitud de fibres gruixudes (cm)	0	11,5	15
Longitud de fibres fines (cm)	4,5	8,0	9
Longitud de fibres kemp (cm)	0	0	0
CV del diàmetre de fibres	22	20,7	6,7
Proporció de fibres gruixudes (%)	0	0	0
Proporció de fibres fines (%)	100	100	100
Proporció de fibres kemp (%)	0	0,1	0
Diàmetre de fibres (micras)	26,5	20,0	26,1

Taula 1. Valors obtinguts en l'estudi de la raça, i comparació amb altres races